

Een veerafwijking bij een nestjonge Havik *Accipiter gentilis*

Rob G. Bijlsma, Roelof Speelman, HenkJan Ottens, Hans Hasper, Willem van Manen

Jarenlang hebben we nestjonge roofvogels door onze handen laten gaan, letterlijk vele duizenden. Daarvan gaan er uiteraard forse aantallen dood in de eerste levensmaanden, meestal door voedselgebrek, predatie of menselijk ingrijpen. Zieke of afwijkende jongen worden eigenlijk opvallend weinig op de nesten aangetroffen. Dat kan het resultaat zijn van vroegtijdige eliminatie door ouders of nestgenoten, volgend op verzwakking. De mogelijkheid kan echter evenmin worden uitgesloten dat er sowieso weinig jongen worden geboren met een afwijking. Dat laatste wordt met zoveel woorden gesuggereerd door Harrison (1985). Het volgende geval van een jonge Havik is daarom interessant om te melden.

Het gaat om een nest bij Dijkveld in Midden-Drenthe (Amersfoortcoördinaten 237-557), waarop in 1994 vier jonge vrouwtjes opgroeiden. In eerste instantie zag alles er normaal uit. Op de ringdatum, 3 juni, waren de jongen 17-19 dagen oud en werd nog geen gewag gemaakt van een afwijkende veergroei. Het betreffende wijfje was de derde in de reeks en was op 3 juni iets lichter dan haar zusters (van oudste naar jongste resp. 825, 775, 760 en 790 gram). Een dergelijke variatie in gewicht is echter normaal. Bij een volgende nestcontrole, op 13 juni, was de situatie totaal gewijzigd. Het derde vrouwtje liet nu een veerontwikkeling zien die nergens op leek, overigens zonder achter te blijven in gewicht. De staart was vrijwel non-existent en de vleugelveren waren kort, mottig, afgebrokkeld en sterk doorschoten met faultbars (een soort weeffouten in de baardstructuur van de veer, dwars op de schacht)(zie foto). De vleugeldekveren waren eveneens voorzien van vele faultbars, maar minder verflodderd dan de slagpennen. De lichaamsveren waren niet of nauwelijks aangetast, zij het wel duidelijk voorzien van faultbars. Er werd geen afwijking in de pigmentatie van de veren vastgesteld. Tijdens de sectie bleek de vogel op beide ellepijpen een knobbel te hebben, vlakbij het polsgewricht. De pezen liepen door de knobbel heen en waren er deels mee vergroeid. Het is onbekend of deze knobbels verantwoordelijk waren voor de gestoorde veerontwikkeling. De veren bleken nogal losjes en oppervlakkig in de veerzakjes te steken. De groeistoornis in de veren werd niet veroorzaakt door Mallophaga (bijtende luizen), al leek de uiterlijke verschijning van het verenpak sterk

op een vogel die door motten was aangevreten (zie bijgaande foto), een verschijnsel dat kenmerkend is voor schade door luizen (Cooper 1978). Op een nest met luizen is het aannemelijk dat alle jongen er last van hebben, terwijl op dit nest slechts één jong een afwijkende veerontwikkeling vertoonde. Voorgelegd aan G.J. van Nie, als dierenarts en valkenier meer dan gemiddeld geïnteresseerd in ziekten bij roofvogels, bleef het raadsel een raadsel. Het feit dat er in de veeraanleg iets mis moet zijn geweest, zou

Het bewuste havikvrouwtje, Dijkveld, 11 juli 1994 (Lutje de Jong)

volgens hem een aanwijzing kunnen zijn dat de vogel een trauma had. Een verwonding, kneuzing of vervuiling kan een ontsteking van de huid met zich meebrengen, waardoor de latere veerontwikkeling wordt beïnvloed. De knobbels op de ellepijpen wijzen eveneens in de richting van trauma, al is het synchrone optreden ervan merkwaardig. Een derde mogelijkheid zou met voedselstress te maken kunnen hebben. De uitbundige aanwezigheid van faultbars in de veren is daar inderdaad een aanwijzing voor. De gewichtontwikkeling van de jongen duidde overigens niet op voedseltekorten. Als vierde potentiële oorzaak dient zich een genetisch bepaalde afwijking aan (Harrison 1985).

De drie gezonde jongen vlogen normaal uit. Het afwijkende vrouwtje werd op 11 juli (56 dagen oud) op de grond nabij het nest aangetroffen. Ze woog toen 820 gram en zat te kluiven aan een karkas van een postduif, dat

waarschijnlijk een etensrest was van haar zusters. Een krop ontbrak. Haar zusters vlogen in de omgeving rond. Gezien de hopeloosheid van haar toestand, is ze uit haar lijden verlost. De vogel is gebalgd door Roelof Speelman en is opgenomen in de collectie van de Werkgroep Roofvogels Nederland (Aekingaweg 3, 8426 GN Appelscha).

Summary: A feather abnormality in a nestling Goshawk *Accipiter gentilis*

A female nestling Goshawk with aberrant feather development, especially in the rectrices and remiges, is described. The flight feathers were malformed, ragged (looking 'moth-eaten') and full of faultbars (photo); body feathers and coverts were not affected, apart from being heavily faultbarred. The bird had lesions on the ulnae, close to the carpal joint, which were only revealed after dissection. The remnants of flight feathers were loosely attached in the follicles and rectrices were almost absent. Her three sisters had a normal plumage development. There were no indications of food stress (except for the faultbars) because the weight gain was normal in all four nestlings, nor of the presence of Mallophaga.

Literatuur

Cooper J.E. 1978. Veterinary aspects of captive birds of prey. Standfast Press, Saul.

Harrison C.J.O. 1985. Plumage, abnormal. In: Campbell B. & Lack E. (eds.), A dictionary of birds, pp. 472-474. Poyser, Calton.

Adressen:

Rob G. Bijlsma, Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse

Hans Hasper, Dotterbloemstraat 151, 9404 GK Assen

Willem van Manen, Muddegoorn 80, 9403 NL Assen

HenkJan Ottens, Muddegoorn 80, 9403 NL Assen

Roelof Speelman, Gerard Doustraat 51, 9404 HP Assen

